

Előfizetési árak:
A kiadóhivatalban dtvéve:
 Egész évre . . . 8 frt — kr.
 Negyedévre . . . 2 „ — „
Helyben házhoz hordva:
 Egész évre . . . 10 frt — kr.
 Negyedévre . . . 2 frt 50 kr.
Vidékre postán szállítva:
 Egész évre . . . 12 frt — kr.
 Negyedévre . . . 3 „ — „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfőn és ünnep utáni napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Apáczai u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

NAGYVÁRAD, szeptember 19

A Tiszák és a bihari szabadelvűek.

Egy-egy tarokk-partienál jóval több bihari szabadelvű gyült egybe, mint a mennyien jelen voltak a megyei közgyűlés előtt tartani szokott értekezleten. Az elnök szinte gondolkodóba esett, hogy vajjon előterjeszse-e ennek a hiányos értekezletnek azt a fontos dolgot, a mit az értekezlet végére tartogatott. És előterjesztette.

A rejtegetett ügy az orthodox és neolog szabadelvűek közt az utóbbi napokban kitört villongás volt, melynek egy momentuma Nagyváradról származott el, a többi pedig egész ellenkező irányból.

Valahogy csak össze is kell fornni annak, a mit egységesnek neveznek, a nagy szabadelvűpártnak és mivel *egységet* oly szokatlan gyakran hangoztatják és oly különös előszeretettel, — ebből nagyon is következik, hogy valahol az egységen rejtett szakadás van.

Ezen a szakadékon hidat vert tegnap a biharmegyei szabadelvű párt választmányának értekezlete. A szálak ugyan, melyekből a hid készült, nagyon gyengék, de azon érdeme mégis meg van, hogy ügyesen, mesterséggel van összeszöve. De gyengék! A közmunkások nem dolgoztak a művön, csak úgy van, a hogy a műszaki személyzet rendben hagyta. De ügyesek! Olyanok által összeszöve, a kik minden ügyességüket igénybe veszik, hogy valami féltett dolgot megmentsenek.

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Hogyan él XIII. Leó pápa?*)

Francziából: Dr. Bozóky Géza.

Huszonegy év óta ül XIII. Leó a pápai trónon és 21 év óta fogoly. Ezen idő alatt egyetlen egyszer sem hagyta el a Vatikánt, még az egészségtelen és lázt okozó nyári hónapokban sem mozdult ki belőle, midőn Róma ugyszólván kihalt, mert mindeki menekül belőle a malária elől.

Róma telve van templomokkal, melyeknek sudár tornyai szemei előtt törnek az ég felé, de XIII. Leó azóta, hogy a tiarát hordja, egyetlen egyet sem látogatott meg közülök. Az örök város reá nézve olyan távol van, mint az újvilág legtávolabbi pontjai. A világ minden részéből tódulnak a hívők a Vatikán felé, az egész föld kerekességén tisztelik a szent Atya és főpap: XIII. Leó nevét, ő azonban elzárkózva él palotájában s legfőbb jellemvonása páratlan méltóságának azon ellentét, mely erkölcsi uralmának óriási nagysága és anyagi uralmának végtelen kicsinysége között fennáll.

*) Párisban a Hachette et cie cég kiadásában megjelenő „Lectures pour tous“ című új, rendkívül érdekes francia folyóirat egyik nemrégiben megjelent számából vesszük át a következő cikket a mai évforduló alkalmából. E cikk tulajdonképp kivonatossan tartalmaz egyes részleteket Julica de Narfon párisi kath. hírlapíró „Léon a XIII. intime“ című feltűnést keltett művéből. Az érdekes és gyönyörű illusztrációkkal ellátott könyv ára 3 franc 50 cent.

Tessék csak áttekinteni ezen a szövényes munkán.

Az elnök előterjeszti a Tiszák ügyét és tagadja, hogy azok úgy állanak. Azután az értekezlethez fordulva kijelenti, hogy *a bihari szabadelvűpárt nem kívánja a Tiszák kilépését a szabadelvű pártból.*

Ebben benne foglaltatik egy nagy adag szolidaritás a Tiszák politikájával, a mit azonnal is igyekezett Örley Kálmán képviselő, a Tisza-klikk oszlopos tagja, egy határozati javaslattal mérsékelni, melyben a biharmegyei szabadelvűpárt nemcsak a Tiszákkal, de egyszersmind Széll Kálmán miniszterelnök politikájával *együttesen* ért egyet.

Van-e a Tiszáknak szüksége a bihari törzsökös orthodox szabadelvűek bátorítására? Kétségkívül van, mert itt találják támaszukat s ha még ez a támaszuk sem ad éleljet, mikor kell, akkor a »Tisza-párt« nem ölel több miniszterelnököt többé keblére, mint a hogy a bihari értekezlet elnöke magát kitejézte:

Bölesöd ez, majdan — — —

* * *

Az értekezlet lefolyása a következő volt:

A biharmegyei szabadelvű párt választmánya tegnap d. u. 4 órakor a Széchenyi-szálloda egy szobájában értekezletet tartott Hegyesi Márton alelnök elnöklété alatt, melyen jelen voltak: Szunyogh Péter alispán, Örley Kálmán orsz. gy. képviselő, Tamásfalvi Thury Ignác, Szunyogh Lóránd, dr. Márkus László, Fráter Kálmán, Keszthelyi Zoltán és dr. Czifra Kálmán.

Elnök bejelenti, hogy Szabó József, a párt

egyik alelnöke levélben mentette ki elmaradását a pártgyűlésről, valamint a megyei közgyűlésről s ezért bátorkodott ő maga összehívni a választmányi gyűlést. Előterjeszti a holnapi megyegyűlés tárgysorozatát, melynek egyik fontos tárgya a megyei közközlőnek a jegyzői nyugdíj-alap javára fél százalékkal való *felemelése* melyet az állandó választmány is javaslatba hozott.

Az értekezlet tudomásul veszi.

Elnök tudatja továbbá Goldis Józsefnek aradi gör. kel. püspökké való választását, a mit az értekezlet örömmel vesz tudomásul s megválasztott püspököt üdvözölni fogja.

Az Arany emlék-bizottságnak a megyei közgyűléshez intézett azon indítványát, hogy a bizottság javára 5000 frtot a közszükségleti alapból 3 év alatt évenként egyenlő részletekben adományozzon, szintén pártolják.

A Tiszák és a biharmegyei szabadelvű párt.

Hegyesi Márton előterjeszti, hogy egyik helybeli pol. napilap rendszeresen agítál és híreszteli nap mint nap, hogy a Tisza-párt, különösen Tisza Kálmán képviselőnk nem fogadtatik az országos szabadelvű-pártban azon nagy reverenciával, a mely különben az ősz pártvezért megilletné. E tekintetben már a legilletékesebb helyről megjött a helyreigazítás. Én — ugymond — kötelességemnek tartottam kijelenteni, hogy az egész közlemény és minden egyéb híresztelés félreismerésem alapul. A Tisza-párt és a bihari szabadelvű-párt f. év márczius havában szívélyes bucsut vett a távozó miniszterelnöktől, br. Bánffy Dezsőtől és üdvözölte, keblére ölelte az utána jövő Széll Kálmán miniszterelnököt. Érzelmek most sem változtak. Nem áll az éppenséggel, hogy a biharmegyei szabadelvű-párt azt kívánná a Tiszáktól, hogy lépjenek ki az országos sza-

Róma 1870. szeptember 20-ika óta tényleg a Savoyai házá. IX. Pius, hogy ezen foglalás ellen tiltakozzék, önként a Vatikán fogolyává lett s így 1878. márcziusában két választat ki-nálkozott XIII. Leónak is: vagy kimegy Rómába s így mintegy hallgatag elismeri az örök város új urát, vagy bezárkózik a Vatikánba és csupán a Szent Péter temploma homlokzatának magas erkélyéről árdja meg Rómát, hogy így hajthatatlanul tiltakozzék a Szentszék nevében a bitórlás ellen.

XIII. Leó ez utóbbit választotta.

A világon egyedül ő az az uralkodó, ki ugyanaznap kezdte meg uralkodását és fogságát, nincs a földön ember, kinek több alattvalója lenne, mint neki, mert parancsol, de nem kényszerítve, hanem a meggyőződésre appellálva, több mint 230 millió léleknek. Nincs fejedelem, kinek országa olyan kicsiny lenne mint az övé: egy palota, egy kert, a Szent Péter bazilikája, ez az egész, mi a régi földből számára megmaradt. Egy kocsi ügetve 20 perc alatt a pápai állam egyik szegletétől a másikig szalad.

A Szent Péter templomának kupolájától jobbra egy vastag fal emelkedik telve ablakokkal: ez a Vatikán. A pompás oszloposarnok, mely a Szent Péter-tért övezi, mintegy utcát képez a »Bronz kapu«-hoz, mely a Vatikán bejárata gyanánt szolgál. A felvezető lépcsőn két hatalom szolgálai találkoznak, lent az olasz királyi rendőrség őrei, fent a pápai testőrség alabárdosai sétálnak. A küszöböt átlépve a pápa birodalmában vagyunk. Senkinek sincs

joga ide belépni a pápa engedelmével nélkül. Ez valóságos souveraine állam, mint volt 1870 előtt a pápai állam. Számos lépcsőn felhaladva végre a pápa lakosztályaihoz érünk. A pápa magasan lakik, mintegy jelképezve, hogy magas pontról akarja megfigyelni az egész világot.

Azon szoba, hol XIII. Leó reggelenként 6 óra tájban felébred, igen kicsiny és egyszerű. A falakat sárga szőnyeg borítja s a szoba összes butorzata egy fehér ágy, egy ima-zsámoly és egy-két szék. Mellette van ő Szentsége magán oratoriuma, hol hétköznapiokon a pápa egy prelátus segédkezése mellett miséjét mondja.

Egyébként, ha zarándokok, vagy turisták kéri azon kegyet, hogy jelen lehessenek a pápa miséjén, a pápa előttük misézik egy kápolnában

Hajlott testtel, két pap segédkezése mellett méltóságteljesen mutatja be az oltáron Szent Péter utódja a sz. mise áldozatot s mikor kifordul áldást adni, kiegyenesedik s tekintetében van valami uralkodói. Ez a két állás: az imádkozó és áldástosztó pápa mutatja egyúttal a pápa lelkületét is, mely alázatos és szentséges egyúttal.

XIII. Leó kihallgatásait elég jókor kezdi. Mise után, alig hogy egy egyszerű reggelit vett magához s néhány perczig pihent, kezdődnek a fogadások. Ez azon időpont, midőn a pápa a világgal érintkezik. Fogadja a zarándokokat és a bibornokokat, a különféle congregatiók elnökeit, kik mintegy az Egyház miniszterei terjesztik elő jelentéseiket.

badelvü-pártból. Kéri kijelentésének helyeslő tudomásul vételét.

Az értekezlet helyeslőleg tudomásul veszi az alelnök kijelentését.

Örley Kálmán határozati javaslatot terjeszt elő: Mondja ki a választmány, hogy nem lát semmi okot fennforogni, hogy a bihari szabadelvü-párt feltse a Tiszákat *Szell* Kálmán miniszterelnöktől, sőt egyetért a miniszterelnök minden működésével.

Az értekezlet elfogadja a határozati javaslatot.

29 évig fogságban.

Ez a kath. egyház látható fejének, XIII. Leó pápának, a kereszténység közös atyjának helyzete. Ma ugyanis 29 éve annak, hogy az ellenséges olasz hadsereg a Porta Piánál lőtt résen Rómába vonult, azt elfoglalta és az új »egységes« Olaszország fővárosává tette. Az ekként fogolyvá tett pápa azóta a Vatikán falai közül kormányozza Krisztus Egyházát, csodálatos bölcsességgel. Az Egyház azóta, daczára a pokol ostromának, megerősödött világhatalmi állásában, míg az »egységes« Olaszország a legnagyobb nyomorba süllyedve rohamos léptekkel süllyed a kikerülhetlen tönk felé. A pápák római fogsága bármeddig tartson is, csak a keresztény világ szegénye lesz nagyobb s a megpróbáltatások által folyton erősödő Anyaszentegyház annál nagyobb diadalnak lesz részesévé. A keresztény nemzetek hite, munkája, imája előbb-utóbb kivívja a kath. egyház fejének szabadságát. Éljen a pápa király!

Az osztrák válság.

»Ha a vakáció sokáig tart, a gyermekek elkezdnek iskolásdit játszani. Ha azonban Ausztriában ismét egy kicsit parlamentesdit akarnak játszani, nem szabad elfeledni, hogy az utóbbi évek tapasztalatai elvették a németek kedvét a tréfától.«

Ezt mondta Lecher Müdvtzben, a mikor az osztrák viszonyok konszolidációjáról beszélt, amelyet a Thun-kormány erejének utolsó morzsáival megkísérelt. Azt mondta, miután az osztrák békekonferencia terve merült föl és a pártok kibékítése az abszolutisztikus hajlamu Thun-kabinetnek volt egyetlen és utolsó módja arra, hogy valamelyes kibontakozást hozzon létre.

A nyelvrendeletek a németeket a végsőig elkéséreltette. Most, a mikor a nyelvrendeletek megszüntetéséről van szó, a csehek kezdenek dühöngeni, a nélkül, hogy a németek turbulens elemeit ki tudnák békíteni. Mert a németek, ha a nyelvrendeleteket meg is szüntetnék, elvesztették hitüket az osztrák parlamentáriszmusban.

Mi lesz ennek a vége? Mik lesznek a következményei?

Thun, osztrák miniszterelnök már oda-jutott, a hová báró Bánffy a bukása előtt, hogy a pártok vezetői nem akarnak vele személyesen szóba állani. Hallani sem akarnak róla, miután az erőszak és abszolutizmus rendszerét léptette életbe. Megakadályozta a parlamentet, hogy a kiegyezésre vonatkozó legfontosabb feladatát teljesítse és a legkisebb kísérletet sem tette meg, hogy a parlament jogait megvédje. Lecher a legnyomósabb argumentumát arra alapította, hogy éppen az ellenkezőjét tette a Thun kormány: el akarta érni, hogy az osztrák parlament mellőztessék s a 14. §-al léptessék életbe a kiegyezési törvényeket.

Hihetnek-e az osztrák pártok olyan törekvéseknek, amelyek mindezek után arra kulmináltak, hogy most, hogy a parlament kötelességeinek teljesítésére szoritkozzék? Ezek után a békítési kísérletek előreláthatólag hajótörést szenvedjenek? Nemcsak a Thun-kabinet forog itt veszélyben, hanem az összes formák is, a melyek közt az osztrák politikai élet mozgott eddig, jól-rosszul, de mégis működött valahogy, ha nem is törvényesen, sőt ellenére a törvényesség látszatának is.

A pártokra szakadt egész Ausztria most utban van a legkaotikusabb zavarok felé. Az összes törekvések összeütközésben vannak, a melynek következtése után homályos fellegekbe borul az egész rendszer. Az új rend alakulásának minden reménye elszlott és emberi szem nem tudja belátni, hogyan és miképpen fog e rettenetes zürzavarból az uralkodó elem kibontakozni, amely erősebb, vagy erőszakosabb lesz a többinél és legyőzve valamennyit, végre állandó viszonyokat teremthet odaát.

S vajjon segít-e mindezekben a bajokon a Thun-kabinet bukása, amelyről napok óta ke-

ringenek hírek Ausztriában és izgalomban tartják az összes érdekelt köröket az osztrák néppel együtt?

A kabinetváltozással semmit. Marad minden a régiben. Az összetépett, darabokra tört rend nem fog ujjaalakulni, mert nincs emberi erő, a mely ezt a szakadást ismét reparálni tudná.

A Thun-kabinet bukása mindennap bekövetkezhetik, sőt óránként várják azt visszafotott lélekzettel és ez az izgalom egyszersmind a jövő aggodalommal fejezi ki.

Miképpen alakul Magyarország helyzete a bukás után Ausztriához? Az érintkező pontok Magyarország és Ausztria között, hogyan fognak új taszító erőt szülni, az az a nagy kérdés, amelyre ebben a pillanatban semmiféle politikai bölcsesség sem tud találni.

Majláth püspök az anarchizmus okairól.

Megemlékeztünk már tegnap arról a gyönyörű szép emlékbeszédről, melyet *Majláth* püspök tartott *Erzsébet* királyné temetésének évfordulóján az Emke gyulafehérvári közgyűlésén. Az emlékbeszéd a gyűlésen mély hatást tett s *Mohay* képviselő indítványára elhatározták, hogy a jövő nemzedék okulására egész terjedelmében beveszik a jegyzőkönyvbe és az évi jelentésbe, mely a jövő évi nagyenyedi közgyűlés elé kerül.

Méltó is, hogy ebből a beszédből okuljon a jelen és jövő nemzedék. Mert Erdély tudós püspöke nem éri be annak konstataálásával, hogy felejthetetlen nagy királynénk anarchista törnek lett áldozatává, hanem a királyné szomorú halálának körülményeiből levonja a következtetéseket és komoly megfontolás végett terjeszti az Emke közgyűlése és a magyar közvélemény elé.

A liberális közvélemény könnyedén átsiklott a különben általa is felmagasztalt emlékbeszédnek e része felett, . . . talán azért, mert magát is hibásnak ismeri a szörnyű társadalmi bajok előidézésében.

Az emlékbeszédnek e része a következő:

Megdöbbenéssel szemlélem t. közgyűlés, hogy neki, a kinek szívében ez életben a nyíri fájdalom-tör járta át, végre orvkezek alatt kellett meghalnia. Egyre csak azt kérdelem: levette tán Isten oltalmazó kezét e nemzetről,

A bibornok államtitkár, ki a pápának a különböző világi hatalmakkal való érintkezését közölteti, előadja ilyenkor az egész világ legújabb politikai eseményeit, melyek mind érdeklik a Vatikánt. Ezért van az, hogy a követek legjobban szeretik a pápai udvarnál képviselni országukat, mivel nincs udvar, hol jobban lehetne látni a politika bonyodalmas szálait s jobban lehetne értesíteni a világ állásáról saját uralkodóikat. Így például, mikor XIII. Leó és Rampolla bibornok sürgették a francia-orosz szövetséget, hogy így biztosítsák az európai békét, a hármas szövetség nagykövetei folyton ott forgódtak a pápai udvarnál. Az államtitkár után a bibornok vicarius referál a római plébániákról, melyeknek a pápa a püspöke; majd a Congregatio de propaganda fide bibornok-elnöke adja elő a kath. egyház haladásának legújabb eseményeit.

Most, midőn az állig felfegyverkezett államok folyton küzdenek egymással a hatalom minél nagyobb fokának elérésében, a fegyveres hatalmat nélkülöző pápa képezi a legnagyobb hatalmat. Így Bismarck a protestáns Német-birodalom képviselőjében kénytelen volt a római szentszék fejéhez fordulni, hogy kikerülje a német-spanyol háborút, midőn a Carolinai szigeteket birtokáért folyt a versengés. Élénk emlékezetében van még mindenkinek a spanyol-amerikai háború is, hol csak intrikák akadályozták meg azt, hogy nem a pápa bírói széke döntötte el a kérdést, hanem véres harc.

XIII. Leó tehát újra felvette a bírói pál-

czát, mely VII. Gergely és III. Inceze óta kihullott a pápák kezéből. A pápa a világ összes püspökeivel személyesen érintkezik. Nincs a világon püspök, ki legalább 5 évben egyszer fel nem keresné, — még az amerikaiakat sem véve ki. Vegyük ehhez a temérdek zarándokot és magasnál magasabb állásu férfiakat, kik időközönként a pápát meglátogatják s azután nem fogunk csodálkozni, hogy a pápa van legjobban értesülve a világ eseményeiről.

Hajdanta különös öltözet volt előírva azon világiak számára, kik a pápánál kihallgatásra jelentkeztek, jelenleg elegendő a fekete ruha és fehér nyakkendő; a nőknek szintén a fekete ruha és fekete csipke fátyol van előírva.

Mielőtt a pápa lakosztályába lépniék, az előszobában le kell tenni a kalapot s felhuzni a keztyűt. Azután a belépési kártyát kézben tartva áthaladunk a testőrség szobáján, a palota örök termén, majd az u. n. »Gobelin termen«, melyet a Franciaország által ajándékozott kincset érő gobelinek borítanak s a fogadóteremben vagyunk, melynek hátsó falánál van a trón, hol a pápa fogadni szokott a nagy fogadások alkalmával.

Egyik szegletben kis ajtó nyílik a kisebb fogadó terembe, az u. n. titkos fogadó szobába, hol a magán kihallgatások folynak le.

Minden látogatót egy prelátus kísér, kik a pápa előtt háromszor térde hajtanak, ekkor a prelátus távozik s a látogató egyedül marad a pápával s mindaddig térden állva vár, míg a pápa nem int neki, hogy leülhet.

A pápát általában a »Vatikán fehér aggastyánjának« nevezik. Ez a kifejezés valótlan találat. Fehér ugyanis a pápa reverendája, fehér a köpenyege, fehérek czipói, fehér viasz szerű az arca, fehérek hajszálai. Szemei élénkek, kicsinyek, de élesek és kifejezők; midőn a pápa beszél, előre hajlik s jóakarattal figyel a beszélőre.

Mozdulataiban semmi tettetés, csupán nyíltság a egész ember s még a diplomáciai érintkezésekben is az őszinteség egyik legfőbb jellemvonása.

A kihallgatások délig tartanak. Midőn Róma összes harangjai bugva hirdetik a 12 órát, az Angyalvár tetején elsütik az ágyut s ez jele annak, hogy itt a dél, mikor a pápa tavasszal, ősszel egyaránt sétára indul. — Az előszoba ajtajánál már elő vannak készítve egy széken a pápa bibor köpenyege, nagy széles kalapja és botja, melyre a 90 éves aggastyán séta közben támaszkodik. Csakhamar megjelenik a pápa s magára vevén köpenyét és kalapját, a szomszéd szobába lép, hol 6 »palafrenieri« pirosva öltözve várja a hordszékkel. A pápa erre megáldja a kétsorban álló testőröket s belép a hordszékbe. »Alzate« kiált a palafrenieriek feje, mire a széket felemelik s megindul a menet keresztül a Vatikán számtalan termén, melyeket Michel Angelo és Raphaél örökbecsű freskói díszítenek, keresztül a sirkövekkel s világhírű márványszobrokkal ékesített folyosókon, keresztül a megbecsülhetetlen értékű könyvtáron, mely napról napra gyarapszik nemcsak erkölcsi és szellemi, de

miikor megengedte, hogy a gyilkos anarchista üssön halálos sebet a királyné érettség dobogó szívében? Szorongva kérdelem: miért sujtott Isten a földre ily szörnyű csapással, miért rázta meg Európa népét e vérfagyasztó tragédiával? Isten nem hagyta el a magyart! Ezzel figyelmeztetni akarja őt és vele Európát, hogy ébredjen és szemléljen, különben tör és vészes kilátás, az anarchizmus töre és gyilkos szava fogja felzavarni pihenőhelyéről.

T. közgyűlés! A kegyes királyné minden egyes eseményéből szeretett következtetéseket vonni. Nem vétek tehát a kegyelet ellen az ő emlékeztetésnél, ha én is a királyné szomorú halálának körülményeiből levonom egyszerű következtetésemet és a komoly megfontolás végett a t. közgyűlés elé terjesztem.

Ki is volt az a gyilkos, a ki vakmerő kezeit az Ur fölkeztéje, a királynéra vetni merészelte? Az az ember az anarchizmus egyik közvetítője volt. Királyi szívet keresett a töre, mert nem az asszonyt, nem az anyát akarta bántani, hanem a tekintély, hatalom és jogrend hordozóját. Nem tett mást, mint a mit a többi anarchista: halálra kereste a fennálló rendet. Én, t. gyűlés, nem akarok követ dobni arra a nyomorult gyilkosra, nem akarom csupán az elámitott és félrevezetett gonoszlevőt állítani az itélőszék elé, hanem oda állítom elsősorban az elámitókat; azokat, a kik kezébe adták a tört, a modern hitetlen tudomány képviselőit, kik tagadják az Istent, az emberek szívéből kitépik a hitnek legutolsó gyökerét is; nem a gyilkos anarchistát, hanem az anarchizmus apját és anyját, a modern filozófiát és a szociáldemokratizmust hívom tetemre a királyné koporsójához; jöjjenek, tegyék rideg kezüket a királyné néma sebére és ez ártatlan seb felett vallják meg bűneiket és tévedéseiket. Az emberek, t. közgyűlés a modern filozófia és a szociáldemokratizmus vezetői az anarchizmus örvényébe. Mind a három egyaránt istentelen, mind a három egyszerre, de más-más fegyverekkel támadja az egyházi és állami tekintély képviselőit. A mai istentelen bölcsélet tanáiból, a szociáldemokratizmus bujogató beszédeivel, az anarchizmus törrel támad a fennálló világrend ellen; a mai bölcsész istentelenül gondolkodik, a szociáldemokrata istentelenül beszél, az anarchista gyilkos. A bölcsész úgy véli, hogy nincs Isten, nincs tekintély, a szociáldemokrata fellázad ellene, az anarchista egyenesen legyilkolja. Egy egoista modern filozófus, Stirner Miksa azt vallja magáról, vagy az egyedről: én vagyok az egyetlen, a legmagasabb, az abszolút.

»En alkotom meg jogomat s kivülem más jogforrást el nem ismerek, sem Istent, sem

államot.« Egy darabka a mai bölcséletből. »Mi szociáldemokraták — mondotta Bebel a német országgyűlésen — minden tekintélyt tagadunk, akár földit, akár mennyeit. Nincs Ur, nincs szolga, nincs hatóság, sem alattvaló.« Vajjon — t. gyűlés, műveletlen tudatlan demagógok ezek? Korántsem, a szociáldemokratizmus és anarchizmus vezetői a modern műveltség magaslátán állanak. Tehát miért lázítják fel akkor a kedélyeket a hatóságok ellen, miért adnak tört embereinknek kezébe, hogy vele ártatlan királyi vért ontsanak? Azért t. közgyűlés, mert a modern bölcsélet kimetszette a műveltség talajából az ész és szív egyetlen támaszát: az Istent. Már pedig Isten és ember, Isten és tekintély, Isten és jogrend, Isten és a rajta épülő állami és társadalmi élet elválaszthatlan összefüggésben vannak, gyökerük az Isten. A bölcsélet száműzte a műveltség kebléből az Istent vele együtt vesztette el minden égi kellemét, fényét, nemességét és lett belőle nemtelen véres kezű gonoszlevő.

Ezen istentelen műveltséggel szemben, midőn az erdélyi magyar közművelődési egyesület előtt állok engedjék meg, hogy felemljem a valódi, az istenes műveltség lobogóját. Haladásunkat csak a jogrend és a tekintély vezéresillaga biztosítja, amely fényét, épp úgy, mint minden műveltségünk az ő nemes zománcczát az Istenben való mélységes, eleven hitből nyeri. Ha nem akarjuk az anarchistáknak útját hozzákn egyengetni, legyünk azon, hogy műveltségünk, amelynek Erdélyben egyik terjesztője és fejlesztője ez az egyesület, a hitnek szelid megnyugtató fénye hassa át. Ne hagyja el az egyesület ezen vezéresillagot, mert ha ez elsötétedik és elborul nemzedékünk öntudatában, fiaink feldulják a jogrend minden intézményeit, kiforgatják erkölcsi tartalmukból az államot, a családot, a tulajdont és rémes sötétségbe merítik az emberi műveltséget.

Ennek az egyesületnek a magyar műveltséget kell szolgálnia, azt a magyar műveltséget, amelynek a kereszténység az édes anyja és amely évszázadokon át eleven sáncczat épített a keleti műveletlenség erőszakos hatalma ellen. A mélyen tisztelt közgyűlés méltán üli ez ünnepen Erzsébet királyné vezetés halálának évfordulóját; hiszen a műveltség veszedelmét siratja a nagy királyné halálában.

Midőn a modern műveltség ily véres áldozata előtt állunk, nem kell-e felbuzdulnunk annak romboló hatalma ellen? Igenis, tisztelt közgyűlés! mi, kik szeretjük nemzetünket, hazánkat, hagyományainkat és intézményeinket; mi, kik a magyar faj fölényét a magyar műveltség fejlesztése által akarjuk biztosítani; minden igyekezetünkkel hassunk

oda, hogy műveltségünk és haladásunk feltételét, a tekintély elvét, az ő legbiztosabb alapjára, az Istenre, fektessük. Leheljük műveltségünkbe, különösen iskoláinkba, a vallásosság éltető szellemét, hogy ez a műveltség ne véres kezű, hanem szelid lelkű legyen. Ne támadjuk meg, ne is hanyagoljuk el törekvéseinkben a pozitív keresztény irányt, ne vethesse szemünkre a nagy világ, hogy iskoláinkban és egyesületeinkben nem ápoljuk a vallásosságot, az igaz keresztény érzületet s hogy immár más alapot készülnék vetni nemzedékünk boldogulásának, mint amelyet már 900 év előtt vetett első szent királyunk, amely alap: a mi urunk Jézus Krisztus.

Ezen az alapon gyászolhatjuk legszebben elhunyt nagyjainkat s köztük boldogult királynénkat; ezen az alapon vivhatunk meg győztesen a nyugati barbárizmussal, a szociáldemokratizmussal és anarchizmussal, mely Istent tagadván, örök eszmékről lemondván, országokat, népeket és nemzeteket mételtyez, ártatlan szívekre tör, királyokat gyilkol.

»Fides victoria nostra«, a mi hitünk lesz a mi győzelmünk. Ez, mikor örök hazát ígér, megtanít szeretni a földi hazát, tisztelni a királyi vért, felkarolni a népet szeretettel, hogy egyesült erővel küzdjén, a keresztény műveltség ege alatt mind a szellemi, mind a gazdasági élet terén felépíthessük a nemzet boldogulásának templomát.

A jegyzők gyűlése.

Nagyvárad, szept. 19.

A biharmegyei községi jegyzők egyesülete ma d. u. 4 órakor a Zöldfa szálloda termében gyűlést tartott Vattay Gyula elnöke alatt. A gyűlésen jelen voltak:

Biró László, Bartha Ferencz, Czibenszky Vazul, Daralan Gerő, Dömök Kálmán, Gerlán János, Hollósy Gyula, Kerekes Gyula, Medvesy József, Molnár Lajos, Osváth Gyula, Oláh Béla, Papanek Bódog, Sárosy Károly, Stettner Lajos, Szokolay István, Toperczer Gyula, Veselényi Kálmán, Venter Gábor.

A napirend első tárgyaül Vattay Gyula elnök előterjeszti jelentését.

Az elnöki jelentés megemlékezik arról, hogy a megyei közgyűlés által intézkedés történt a felől, hogy a jegyzői nyugdíj-alap, a közölt 1/2%-al való felemlése folytán végleg rendeztesék.

Országos mozgalom indult meg a jegyzők körében a kir. járásbiróságok rendbirságolási

anyagi értékekben is s végre a menet a kertbe ér. A kertajtó vasrácsánál már ott várakozik egy kocsis s a pápa kilépve a gyaloghintóból, helyet foglal egy prelátusával a kocsiban, mely rögtön megindul. Hátul két inas ül, a kocsikét oldalán pedig két nemes testőr üget lóháton. A kertben köröskörül fel vannak állítva a testőrök kik pisztolylyal kezükben őrzik a Szent Atyát az esetleges támadások ellen. A kocsis csendes ügétésben halad keresztül az árnyas utakon, elhalad a »Zitella forrás« előtt, melynek vize a legkittünbbs egész Rómában s feltűnik az oly híres »Aqua Marcia«-t is, majd elhagyja a hirneves lourdesi barlang miniature utánzatát, melyben a pápa rendeletére örökösen ég egy méces s a kocsis befordul azon bájos kis ligetbe, melyet IV. Pius pápa Casinójának neveznek. A XVI. század e művészi érzéki papája egybegyűjté e helyen a Renaissance kor leghiresebb műremekeit s gyönyörű villát épített a térre, melyet félkörben alacsony márványfalak, virágtartók öveznek. Óriási összegeket fektettek be a pápák e helybe, melynek mesés pompáját XIII. Leó elődei is már soknak találták, úgy, hogy újabb időben nem is költöttek többé reá. XIII. Leó jobban szereti a szemben levő s még az V. században épült u. n. »Leó tornyot«, melyet hatalmas árnyas fák vesznek körül. A 2 méter vastagságu falakkal bíró tornyot valóságos őserdő környékezi. Ezt a tornyot XIII. Leó pápa restauráltatta, mert a forró nyári napokban a hős torony-szobában keres enyhületet és pihenést, sőt néha itt dolgozik is. A torony teljesen

kör alakú; átmérője 8 méter s csupán 2 ablaka van, az egyik kelet, a másik nyugat felé. Kelet felé van a pápa nyugvó szobája, nyugat felé a Szent Péter-templom magasztos körvonalait és a Michel Angelo kupolát lehet megpillantani. A toronyszobába a pápa engedélye nélkül tilos a bemenet, csak a környezetében levő papok követhet ide s hü inasa *Centra*, ki egyuttal a pápának segítkezik a köpenyeg levételében, ugyan-csak ő hordja egy kis bőrtáskában a pápa azon iratait is, melyeket ő Szentsége itt intéz el.

Néha lejön a pápa sétálni a *Leó torony* körül és ilyenkor örömmel élvezi a körülte levő virágok, fák pompáit. Megnézi a Vespignani pavillon sarkánál elhelyezett kaliczában levő két öreg kakadut, majd megtekinti szőlős kertjét, melyet különös gonddal ápol s gyakran maga szedi le az érett fürtöket. XIII. Leó nagyon szereti a rózsákat is és Pietro nevű kertészének mindig ad egy-egy utasítást, vagy kérdezősködik tőle kertészeti dolgokról. Majd újra kocsiba ül s megy vissza a Vatikánba. Utközben néha elmerengve néz az előtte fekvő rónára, a »Mont Marió«-ra és a »Campagna« távoli kékes dombjaira, hol egykor ifju éveit leélte.

Sétája után a pápa dologhoz lát, jóllehet néha séta közben is verseket ír, vagy más valami fontos ügyet intéz el.

Ebédje egyszerű: leves, két-három tál étel, sajt s gyümölcs az egész, mit mindennap egyedül költ el.

Az ebéd nála nagyon kis szerepet játszik. Evés után azonnal dolgozni kezd. Ha XIII. Leó

levelet ír, vagy egy encyklikát intéz az egész kereszténységhez, legelőször csak futólagos jegyzéket ír vastag miniszteri papírosra s mihielyt egy iv telve van, azonnal bezárja íróasztala fiókjába. Mikor a jegyzetekkel készen van, behívja titkárainak egyikét s oda adja neki az anyagot feldolgozásra.

Természetesen a pápa kéziratából törülni semmit sem szabad. Ugyanazon kifejezéseket kell használni, melyekkel ő élt a jegyzetekben. »Ex ungue leonem« — a kéziraton meg kell látszania XIII. Leó pápa egyéniségének. Ha a titkár készen van, odaadja a művet ő Szentségének, ki a szükséges javításokat eszközli s a levél végre készen van.

Ez a csodálatra méltó aggastyán oly jól van értesülve a világ összes bajairól, hogy egy-egy encyklikája, vagy levele, mindig a legégetőbb kérdést tárgyalja s meglepi biztos hangjával és szellemével az egész világot. Örök emlékezetes marad e tekintetben világhírű levele a »szociális kérdés«-ről, melyet még akkor irt, midőn korunknak ezen óriási horderejű kérdését alig vették figyelembe s muló bajnak tekintették az egész dolgot.

XIII. Leó mint egy középkori pápa vezeteti az egész kereszténységet s mint egy Renaissance korabeli pápa műveli az irodalmat is. Klaszikus latin verseit legelőször éjjel írja, mert a 90 éves aggastyánt néha álmatlanság gyötri.

XIII. Leó kétségkívül korunknak legnaggyobb latin tudósa és költője. Fiatalos frissessége és modernsége a tárgyak feldolgozásában,

hatalmának megszüntetése végett. Addig is azonban, míg az ide vonatkozó törvény országgyűlésileg módosított, szükséges, hogy egyetünk, az egyes kir. járásbírók tulkapásai ellen állást foglaljon s üldözött kartársainknak védelmére keljen.

A tagtársak nem igen érdeklődnek az egyet ügyei iránt, melynek pedig jótékonyágát élvezik és még a 2 forint tagsági díjat sem fizetik meg. Az elnöki jelentés megemlékezik továbbá arról, hogy a jegyzői egyetnek a nagyszalontai Arany-ünnepélyen, daczára annak, hogy Arany János a jegyzői kar tagja volt, semmi szerep sem adatott.

Az okmánykényszer törvényjavaslat tervezet ellen az egyet országos mozgalmat indított meg, mely mozgalmat követték az ország többi vármegyéinek jegyzői egyetei és az országos jegyzői egyet. E mozgalomnak megleend azon kívánt eredménye, hogy a sérelmes törvényjavaslat nem fog egyhamar az országház asztalára kerülni.

A közigazgatás államosítás a jelen kormány-nak programjába fel van véve; így a közigazgatás államosítása legközelebb törvénybe leendő iktatva. Nehogy azon nagyszabású törvény Magyarország jegyzői karát készületlenül találja, az országos központi jegyzői egyet e tárgyban az illetékes miniszterhez benyújtandó emlékiratot dolgozott ki, mely emlékiratot az ország összes jegyzői egyeteihez véleményezés végett megküldött.

A közgyűlés egyhangulag tudomásul veszi a jelentést.

A jegyzői nyugdíjnak $\frac{1}{2}\%$ törvényhatósági pótdóra való felemelése tárgyában a közgyűlés örömmel veszi tudomásul már az elnöki jelentésben elhangzottakat és elhatározza, hogy minden közjegyző, aki egyszersmind megyebizottsági tag is, tartsa kötelességének a megye gyűlésen oda hatni, hogy a javaslat elfogadtassék.

Az örökösödési eljárást szabályozó törvény revíziója tekintetében a közgyűlés sürgős intézkedést lát szükségesnek. Kimondja tehát határozatilag, hogy az egyet választmányi tagjai felkérendők, miszerint minden oly esetről, midőn a járásbírók részéről szabálytalan rendbirságolásoknak vettettek a, az adatokat terjesszék be október hó 5-ig, hogy ez adatok alapján az egyet megtehesse megtorló lépéseit az igazságügyminiszterium előtt a hivatásukban tulkapó járásbírók ellen.

legyen az bár az a híres latin költemény, melyet a reimsi érsekhez irt a keresztény név lett francia nép évszázados emlékünnepe, vagy egy kis vers a kerékpárról a »Vox Urbis« cz. latin nyelvű lapban, egyaránt bámulatra méltó.

A pápa néha a késő esti órákig dolgozik, ilyenkor munkáját befejezve újra gyaloghintóját kéri s mielőtt nyugalomra térne, még egyszer megindul a testőrök menete a Vatikán végtelen folyosóin keresztül. Csakhogy ez alkalommal a pápa nem a kertbe, hanem a Szent Péter templomba megy imádkozni az első pápának: Szent Péternek sírjához s midőn ott vannak egymás mellett a legrégebb és a legújabb pápa, kiket 19 század viharai választanak el egymástól s XIII. Leó végig tekint elődeinek sirmélekein, melyek a templomot diszítik, lelkeben felmerül a hosszú évszázadok képe; látja az egykori hatalmas pápákat, kik a világ urai voltak, látja a gyenge pápákat, kiknek földi hatalma egyre fogyott s látja végül önmagát, kinek nincsenek világi birtokai, nincsenek szövetséges fejedelmek, mind tisztában felmerül előtte az a nagy igazság, hogy a jövőendő korszakban nem politikai kérdések fogják foglalkoztatni az embereket, hanem a nagy szociális kérdések, a demokrácia kifejlődésének problémája s örök érdeme marad neki, hogy e korszakalkotó kérdéseket ő már előre megvilágítja s kijelöli az egyetlen utat, melyen e kérdések békésen megoldhatók. Neki köszönhető, hogy a haldokló XIX. század utolsó pápája két század mesgyéjén előrs gyanánt áll s figyelmezteti az emberiséget az új század készülőben levő nagy harcára, melynek borzalmától megakartja őket kímélni s megmutatja az eszközöket, melyekkel elkerülhető a szociális forradalom.

Az egyleti tagok számadatait Hollósy Gyula főjegyző betérjeszti. E szerint van az egyetnek jelenleg 209 bejelentett tagja. A közgyűlés elhatározza, hogy a választmányi tagok megsürgessenek az iránt, hogy a kerületüknek megküldött belépési nyilatkozatoknak beküldését az egyes jegyzőknél szorgalmazzák.

Vattay Gyula elnök egy Biharvármegyében létesítendő községi és körjegyzői tanfolyamnak létesítéséről szóló indítványt terjeszt elő. Kifejti az ilyen tanfolyam létesítésének előnyeit, szemben a jelenlegi jegyzői kiképzés fogyatkozásaival. Indítványa az, hogy küldessék ki egy bizottság, amely érintkezésbe tevéen magát a megye előjáró embereivel a tervet kellőleg előkészítse. A közgyűlés az indítványt elfogadja és a bizottságba az egyet tisztviselőit választja be.

A közgyűlés dr. *Beöthy* László főispánt és *Szunyogh* Péter alispánt, mint a községi közigazgatási és a jegyzők ügyei iránt melegen érző egyéneket, az egyet disztagjaiul nagy lelkesedés mellett megválasztja.

Bíró László pénztárnok betérjeszti a pénztár jelenlegi állományát, amely szerint van bevétel 482 frt 42 kr., kiadás 289 frt 44 kr., pénztári maradvány 192 frt 98 kr.

A pénztári jelentést a közgyűlés tudomásul veszi.

Az elengedett 68.000 forint.

— A miniszter leirata. —

Egy kínos ügy nyert befejezést tegnap a miniszter leiratával.

Tudvalgyóleg *Bertsey* György törvényhatósági tag interpellációt intézett dr. *Bulyovszky* József polgármesterhez, az iránt, hogy igaz-e, miszerint 1895-ben és a következő években az akkori polgármester *Ullmann* Izidornak, a szesz fogyasztási adó szedési jog albérlijének összesen 68.000 frtot elengedett s ez összeggel a város károsodott.

Egyik későbbi közgyűlés az ügy megvizsgálására külön bizottságot küldött ki, a mely azt találta, hogy 1895-ben a közgyűlés teljhatalmulag felhatalmazta a polgármestert az ügyletre nézve; de némi szabálytalanságokat mégis talált a bizottság, azonban a közgyűlés napirendre tért a kérdés felett.

A közgyűlés ezen határozatát dr. *Kazay* Kálmán és *Szokolay* Tamás törv. hatósági tagok, továbbá *Zana* Ágoston meglebbedték.

Majdnem egy évi hallgatás után most döntött a kérdésben a miniszter.

A közgyűlés határozatát, melylyel a kérdés felett napirendre tér, jóváhagyja, de helyteleníti, hogy a törvényhatóság helytelenül, törvénytelenül járt el, mikor felhatalmazta a polgármestert, minden kikötés nélkül. A közgyűlés erre vonatkozó határozata azonban jogerős s ezért jóvá kellett hagyni a későbbi közgyűlés napirendre térd határozatát.

Dehát itt a belügyminiszterium is hibás, mert csak az ő jóváhagyásával lett jogerős a közgyűlés azon határozata, hogy a polgármestert teljhatalmulag felhatalmazták.

A miniszter leirata a következő:

A város közönségének

Nagyvárad.

Az 1898. évi december hó 9-én tartott bizottsági közgyűlésében 384/21331. szám alatt hozott határozatát, — mely szerint a kincstári fogyasztási adók, valamint a városi fogyasztási illetékek 1896. évben történt értékesítése körül elkövetett szabálytalanságok megvizsgálására küldött bizottság jelentésének tudomásul vétele mellett a törvényhatósági bizottság az ügy fölött egyszerűen a napirendre térést mondotta ki, ezen határozat ellen *Zana* Ágoston, dr. *Kazay* Kálmán és társa, valamint *Szokolay* Tamás

részéről beadott három rendbeli felebbezés elutasítása mellett ezennel helybenhagyom:

mert, a törvényhatósági bizottság 1895. évi november hó 14-én s folytatva tartott ülésében a bor-, sör-italadó, a szeszitalmérési adó, hus-és czukorfogyasztási adó bérbevétele iránt az államkincstárral kötött szerződést tudomásul vevén, 323/19531. szám alatt hozott határozatával *Sal Ferencz* kir. tanácsost, a város akkori polgármesterét, a bérbe vett jogok kezelésére és értékesítésére megbizta és felhatalmazta minden további kikötés vagy utasítás nélkül.

A törvényhatósági bizottság ezen határozata a törvénytellen ellenkezett, mert a törvényhatósági bizottság nem jogosult a hatáskörébe utalt ügyek ellátásával más közeget, vagy egyes tisztviselőt megbizni, valamint nem jogosult a városi vagyon és háztartás kezelését is intézését az 1886. évi XXI. t.-cz. 74. §-ának határozott rendelkezése ellenére a városi tanácstól elvonni.

A törvényhatósági bizottság tehát helytelenül járt el, amidőn a kérdéses bérlet további kezelésével a polgármestert és pedig teljhatalmulag megbizta, anélkül, hogy az értékesítés módjainak az erészben kötendő megállapodásoknak s az albérleti összegnek jóváhagyását kötelességszerűen magának fenntartotta. Mint-hogy azonban ezen határozat jogerőssé vált s minthogy annak alapján kétoldalu érvényes jogügyletek keletkeztek, ezen határozat most már változás alá nem eshetik.

A város volt polgármestere hibát annyiban követett el, hogy a ráruházott teljhatalmat a törvény határozott rendelkezése ellenére, elvállalta. Minthogy az albérleti feltételeket teljhatalma alapján, kizárólag saját hatáskörében magát jogosultnak vélhette, minthogy eljárásának jóhiszeműsége kétség alá nem esik: az idézett határozatot jóváhagynom kellett, miután a javadalmak értékesítése körül a fennt jelzeteken kívül oly egyéb szabálytalanságot nem észleltem, mely miatt a felelősségre vonás ez idő szerint elrendelhető lenne.

Miről a város közönségét folyó évi január hó 11-én 22025. szám alatt kelt felterjesztése kapcsán a csatolmányok visszazárása mellett további szabályszerű intézkedés végett értesitem.

Budapesten, 1899. évi szeptember hó 15-én

A miniszter helyett:

Szell Ignácz,
államtitkár.

A vízvezeték veszélyeztetése.

— A közegészségügyi bizottság ülése. —

Nagyvárad város közegészségügyi szakbizottsága tegnap délután ülést tartott az állati hulla-temető elhelyezése ügyében.

A Külváros mellett levő u. n. dögter már telve van s ezért kell új helyről gondoskodni.

Jelen voltak: dr. Grósz Albert elnök, ij. Rimler Károly főkapitány, dr. Baróthy Ákos v. főorvos, Stark Gyula, Papp Oszkár ezredorvos, dr. Kornstein Lajos, dr. Mayer László, dr. Grósz Menyhért, Busch Dávid főmérnök, dr. Nemes Áron, Alexander Lajos, Lintner Kálmán, Lukács Ödön jegyző.

A megnyitás után dr. Grósz Menyhért szólalt fel, a közegészségügyi bizottság tekintélye érdekében. Kifogásolja a bizottság véleményét, mint utóbb a gyermek-kórházról szóló szabályrendeletnél, figyelembe sem veszi a tanács s nem terjeszti elő tárgyalásra. Így nincs értelme, hogy a bizottság tagjai a véleményezéssel az időt töltsék. Nem akar kanapé pört, de óhajtja, hogy ezen eljárás felett való megütközés nyil-

vánosságra jusson. — Dr. Grósz Albert elnök osztja a felszólaló nézetét. Ilyen körülmények között kár egyes ügyeket a szakbizottságnak kiadni. Dr. Baróthy Ákos v. főorvos szintén egy véleményen van dr. Grósz Menyhérttel. Jelen volt azon a közgyűlésen, de a polgármester azt mondta, hogy ha a közegészségügyi bizottság szabályzatát tárgyalják, elhúzzák az ügyet s nem lesz újból megnyitható a gyermek-kórház. Ezért ő nem szólalt fel a közgyűlésen. Dr. Kornstein Lajos ezt a mellőzést látja minden bizottsággal szemben. Jövőre óhajtanó, hogy ne ismétlődjen, mert akkor bizonyosan lesz, aki e tárgyban a közgyűlésen felszólal.

Elnök ezután előterjeszti az ülés tulajdonképeni tárgyát. A tanács felkéri a szakbizottságot, hogy mondjon véleményt az állati hullátemető és a peczér-telep áthelyezésére nézve a főmérnök által tett javaslatra. A főmérnök szükségesnek tartja az áthelyezést. A hullátemető kemenczét kevés költséggel az új területen újra építenék s csak a ragályos betegségben elhullott állatokat égetnék el. A Wolfi korcsma és az ezzel kapcsolatos földterület alkalmas e célra. A legtöbbbe kerülne a sintér-telep berendezése. Az összes költség 8186 frt 31 krra van előirányozva.

Dr. Baróthy Ákos nem tartja illetékesnek a főmérnököt, hogy ilyen közegészségügyi dologban véleményt mondjon, mert ez a közegészségügyi szakbizottság hatáskörébe tartozik. Az egész áthelyezési javaslatot nem tartja helyesnek, mert a Körözs felső részére akarják vinni, a vízvezeték felett. A bomlásnak indult elásott állati hullákból a Körözst megfertőztetik s ez átterjed a vízvezetékre. Ő, mint főorvos, ezt ellenzi s az ide helyezés ellen tiltakozik. Adminisztratív szempontból kifogása nincs.

Papp Oszkár ezredorvos osztja a főorvos véleményét s a talajvíz áramlása miatt nem tartja megengedhetőnek a Wolfi-korcsmahoz való áthelyezését az állati temetőnek. Jelöljenek ki helyet ennek a város alsó részén. Nemesak a vízvezeték, de egyes kutakat is inficiál a felülről jövő fertőzött talajvíz. Akkor kár volt oly nagy költséggel a vízművet létesíteni, ha inficiálják.

Busch Dávid azt látja, hogy a terület nem ismerik. A Wolfi-korcsma 6 méterrel magasabban fekszik a Körözsnél (Épen azért, szölközbe.) s a talaj agyagos; továbbá két kilométer távol van a vízműtől. Ott vannak az ember temetők, a járványkórház, akkor ezek is veszélyesek. Tagadja, hogy nem kompetens véleményt mondani, ők építészek s tőlük tanulnak az orvosok és karöltve kell eljárni. Más helyet nem tud az állati temetőnek. Nézzék meg a területet a helyszínén s akkor más véleményük lesz.

Alexander Lajos czáfolja a főmérnököt. A hullák bomlásnak indult fertőző részei az agyagon is átszűrődnek. A területet kicsinek is tartja, mert nagy hullák is kerülnek elásásra.

Dr. Kornstein Lajos, ha nem ösmerné a területet, akkor is óvást emelne. A város felső részén nem szabad ilyen intézményt elhelyezni s a vízvezeték veszélyeztetni. Azon a területen a Körözs partja sincs biztosítva s az a terület is belekerül a Körözsbe. Non sens, hogy a város felső részén legyen a telep.

Dr. Grósz Albert a költséget is soknak tartja s kérde, hogy nem volna-e helyesebb, ha a mostani kemenczében minden állati hullát elégetnének.

Ifj. Rimler Károly meghajlik az orvosok véleménye előtt, de felhívja a bizottság figyelmét arra, hogy a mostani állapot kritikán aluli. Körül kaszárnyák vannak. Eddig is sok baj volt a katonasággal, mert a náluk előfordult ragályt az állati temető közelségének tulajdonították. Indítványozza, hogy mondja ki a szakbizottság, miszerint a Wolfi-korcsma mellé helyezését az

állati temetőnek nem tartja megengedhetőnek, de a kérdés sürgőssége miatt a város alsó részén gondoskodják a tanács mielőbb megfelelő helyről.

A főkapitány ezen indítványát elfogadták.

UJDONSAGOK.

TÁJÉKOZTATO.

Szeptember 20. Biharvármegye közgyűlése d. e. 9 órakor.
Szeptember 20. A biharmegyei gazd. egyesület igazg. vál. ülése d. u. 8 órakor a vármegyéhez nagytermében.

Szeptember 20. Értekezlet a községi hitelszövetkezetek tárgyában d. u. 3 órakor a vármegyéhez nagytermében.

Szeptember 24. A koldusápoló egyesület közgyűlése d. u. fél 5 órakor az egylet helyiségében.

Október 1. Papszentelés d. e. 7 órakor a székesegyházban.

* **Kisasszony nap a románoknál.** A gör. kath. és gör. keleti egyház ma üli kisasszony napja ünnepét, Mária születésének emlékére. A templomokban ünnepélyes istentiszteletek lesznek. — Minden valószínűség szerint a gör. kath. egyházakban ez alkalommal tartják utoljára a Julián naptár szerint külön ez ünnepet. Az 1901. évben ugyanis a Gergely naptártól eltérő 12 napi különbözet helyett 13 nappal lenne későbbben a dátum a Julián naptárban. Általános az óhaj a gör. kath. és keleti egyházban ép úgy, mint a hívek között, hogy ezt megelőzőleg a Gergely naptárhoz alakítsák át az időszámításukat. A gör. katolikusoknál már régi ez az óhaj, de eddig a gör. keletiek iránti udvariasságból vártak, míg a gör. keletiek Oroszországtól várták a kezdeményezést. Most már Oroszországban is a reformot knesztül akarják vinni.

* **Papszentelés.** A jövő hét folyamán a bibornok-püspök Ő Eminenciája papszentelést fog tartani. *Mellau* Istvánt, *Roóz* Józsefet és *Hazay* Gyulát presbyterekké, azaz miséspapokká, *Kovács* Márton és *Lestyán* Adorján végzett theologusokat pedig diakonusokká, szerpapokká fogja felszentelni. A felszentelési szertartások a következő sorrendben fognak megtartatni: szept. 25-én a tonsura és kisebb rendek feladása reggel 7 órakor a püspöki udvar kápolnájában, szept. 28-án subdiaconatus, 29-én diaconatus, ugyancsak 7 órakor a kápolnában, — okt. 1-én pedig a presbyteratus, áldozásra szentelés reggel 7 órakor a székesegyházban.

* **Ő Felsége egy templomnak.** Ő Felsége a kusalyi gör. szert. katolikus hitközségnek, a templom helyreállítására s a templom tornyának építésére magánpénztárából száz forintot utalványozott.

* **Választások a jogakadémián.** A jogakadémián, mint már arról megemlékeztünk, nagyban folynak a készülődések az elnök választására. Az olvasóköri elnökségre két jelölt van: a tavalyi elnök *Medvigy* Gábor és *Papp* János. Az igazgató a választás határidejét e hó 30-ra tűzte ki.

* **Önkéntesek vizsgái.** A helybeli közös gyalogezred önkéntesei tegnap kezdték meg a vizsgát. A vizsgálatok e hét végéig tartanak s akkor fogják majd megtudni az önkéntesek, hogy kik kapják meg a tiszti bojtot s kik maradnak másod évre is katonának.

* **Óvónó választás.** *Henczidára* az újonnan szervezett községi óvodához *Telky* Eszter okl. óvónó választott meg. A *hosszupályi* újonnan szervezett községi óvónói választásra elnökül Fráter Barnabás, — a *tulkai* községi óvónói választásra elnökül *Nagy* Márton küldettek ki.

* **A nyugdíjbizottság ülése.** Nagyváradi város nyugdíjbizottsága tegnap tartott ülésén tárgyalta a jövő évi költségvetést. Dr. *Bulyovszky* József elnöklele alatt jelen voltak: Rácz Mihály, Ragány János, Dús László, Hegedűs Géza, dr. Hoványi Géza, Mihelfy Adolf és Istvánffy István jegyző. A nyugdíjalap 1900. évi bevétele 180,562 korona 40 fillér, kiadása 30,693 kor. 40 fillér, maradvány 149,868 kor. 22 fillér. A kiadással szemben fedezet van 17,813 kor. 80 fillér s a bizottság véleményezi, hogy a fedezetlenül maradó 12,879 kor 6 fillért a házipénztár előlegezze. — Özv. *Nurizsán* Péterné részére 300 frt évi nyugdíjat állapítottak meg s még néhány apróbb ügyet intéztek el.

* **Kinevezések.** Az újonnan szervezett czéczkei áll. iskolához *Hodobay* Ernő vécei gör. kath. okl. tanító; a *sonkolyosi* áll. el. tanítónői állásra *Schrödl* Teréz okl. tanítónő; a *belényesi* áll. tanítónői állásra *Bircsák* Tekla okl. tanítónő; az *esküllői* áll. iskolához *Kovács* Sándor okl. tanító neveztetett ki.

* **Áthelyezések.** *Fálfi* Péter biharvármegyei kir. segédtanfelügyelő a borsodmegyei kir. tanfelügyelőséghez; *Gramma* Döme temesvármegyei kir. s. tanfelügyelő a biharvármegyei kir. tanfelügyelőséghez helyeztetett át. A *csohalyi* áll. iskolához *Horváth* János esküllői áll. tanító helyeztetett át. *Abonyi* (Argyelán) Malvin magyar-csékai áll. óvónő a nagykovácsi-i áll. óvodához; *Parschné-Jobszt* Mária nagykovácsi-i áll. óvónő a magyarcsékai áll. óvodához helyeztetett át.

* **Játszóter a középiskolák növendékeinek.** A kultuszminiszter tudvalevőleg körrendeletet intézett Nagyváradi városához s a többi törvényhatóságokhoz, hogy a középiskolák részére megfelelő játszóteret engedjen át. *Nátafalussy* Kornél tanker. főigazgató átiratában felkérte Nagyváradi városát, hogy az itteni középiskolák tanulói részére jelöljön ki játszóteret. A város ezt a kérdést a Városliget rendezésével akarja végkép megoldani. Addig ideiglenes játszóteret jelölnek ki.

* **Államsegélyek.** A *csokalyi* g. kath. tanítói fizetés kiegészítésére engedélyezett állami segély Borota Korjolan részére engedélyezett. Az *éradonyi* ev. ref. tanítói fizetés 400 frtra való kiegészítésére pótlólag 100 frt folyósított. — Vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur Ő Nagyméltósága a nagyszalontai Arany emlék-egyesületnek 100 frt államsegélyt méltóztatott engedélyezni.

* **A polgári kör könyvtára.** A polgári kör könyvtárát, amelyet nagy áldozatok árán 2167 kötetre egészítettek ki, e hó 21-től kezdve újra rendelkezésére bocsátják a kör tagjainak. Az újból berendezett könyvtár jegyzékét a könyvtár helyiségében 15 krajczárért lehet megszerzeni. Könyveket vasárnap, kedd és ünnepnapok kivételével, naponként 5 órától 6-ig adnak ki.

* **Gondnoksági kinevezés.** A *fuggivásárhelyi* áll. el. iskola gondnokságához *Paulai* Viktor rendes taggá neveztetett ki. A *gyapjui* áll. el. iskola gondnokságához *Kövé* Dezső és *Kávdán* Demeter rendes tagokká neveztetek ki. Az újonnan szervezett *czéczkei* áll. el. iskola gondnokságához elnökké: *Zathureczky* István, r. tagokká pedig: *Wesselényi* Kálmán, *Róth* Mátyás, *Papp* János, *Pezis* (Katona) János és *Onyicza* Péter neveztetek ki.

* **Ezüst menyegző.** Szép ünnepség folyt le tegnap délelőtt a Ferencz-rendiek templomának Mária kápolnájában, a hol ezüstmenyegzőjüket tartották báró *Malcomes* Jeromos min. osztálytanácsos és neje szül. *Brettner* Gizella. Ez alkalomból *Bán* Sándor házfőnök hálaadó istentiszteletet tartott s megható beszédet intézett a házaspárhoz. A közéletben kifejtett sokoldalú tevékenységük révén általánosan ismert és tisztelt jubiláns pár tiszteletére a család kiterjedt rokonsága közül jelen voltak az ünnepségen: a Bolgár, Brenner, Faludy, a báró *Malcomes*, báró *Radosevits* stb. családok. *Malcomes* bárót és nejét az ország minden részéből számosan üdvözölték.

* **A megszökött uzorás.** Elmúlt egy esztendeje, hogy a hírhedt uzorás, Schreiber Adolf Amerikába szökött. A jeles férfi azért keresett magának biztosabb hazát, mert a sok feljelentés folytán, melyet egymásután tettek ellene, a bíróság ép a letartóztatása iránt kereste volt már meg a rendőrséget. Annyi ideje sem volt már a gonosz uzorásnak, hogy összekapolja minden vagyonát s ha őt magát nem is tudták elcsipni, a rendőrség lefoglalt a lakásán vagy 40.000 frtnyi váltót és néhány ezer forint értékű más értékpapírt is. Persze ez nagyon fájt Schreibernek és a tengerentúlról sűrű levelezést kezdett a budapesti törvényszékekkel, jogtanácsosul fogadva Gallovich Viktort, a szintén Amerikába szökött budapesti bírót. Ám a törvényszék nem is hederített az uzorás levélkéire, hanem az itt maradt vagyona ügygondnokául kinevezte dr. Weisz Ödön ügyvédet, ekként nyújtván módot arra, hogy a károsok legalább részben nyerhessenek kárpótlást. Schreiber erre a napokban az egész törvényszéket feljelentette egy beadványában, melyet a Kuriához intézett, elpanaszolva, hogy mily „igazságtalan” eljárásban részesítik. Ezzel csaknem egyidejűleg érkezett egy másik feljelentés — Schreiber ellen. A jómadarat természetesen ismét csak uzora miatt panaszolják be. A feljelentést dr. Szende Sándor ügyvéd adta be M. közshadseregbeli százados nevében, akit Schreiber szintén csufol kiuzsorált. A kapitány elmondja panaszában, hogy valahányszor 100—100 forintnyi kölcsönt kapott a lelketlen embertől, háromszoros összegről szóló váltót kellett adnia. Egy alkalommal ép a szökés előtt, Schreiber egy krajczárt sem adott az 500 frtos váltójára. A kapitány panaszát egyelőre csak a többi feljelentés mellé kerül, mert a körözött uzorásnak eszeágában sincs hazajönni.

A Duna áradása.

Budapest, szept. 19. A Duna vize Budapestnél tegnap déltől ma délig 46 cmetert áradt; a vízmagasság ma 6000 centiméter, míg tegnap 554 volt. Bécsben tegnap 566 centiméter magassággal kulminált a víz s most már lassan apadásnak indult. *Budapestre, a telt számítások szerint, szombaton fog megérkezni a legnagyobb víztömeg s ekkor eléri a 7—7.10 méter magasságot. Veszedelem ebből azonban éppen nem fog származni, ha csak a fővárosközvetlen közelében nagy esőzések nem lesznek.* Egyébként a fővárosi mérnöki hivatal a szükséges összes óvintézkedéseket megtette. A zsilipeknél a szivattyuzás akadálytalanul folyik. Budán tizenegy helyen működnek a zsilip-szivattyúk, Ó-Budán Az Aranyhegy-árokknál két géppel s a pesti oldalon a Linze-féle gyárnál s a Csik-árokknál, — a mely zsilipes csatornával van ellátva. Ez utóbbi helyeken a belvizeket szivattyuzzák. A mérnöki hivatal a budai korzón levő Fiume-vendégfogadóban egy termet a szivattyukra felügyelő mérnökök részére foglalt le s ez adhatott okot arra a téves hírlapi közlésre, hogy a fővárosi árvíz-vészbizottság permanenciában van, holott erre eddigelé éppen semmi ok nincs. A vészbizottság különben is csak akkor alakul meg, ha a vízmagasság elérte a 8 métert. Az ausztriai tartományokban történt öt napi folytonos esőzés következtében az összes mellékfolyók annyira megáradtak, a mint még harmincz év óta egyszer sem. Az Inn folyó például elérte az 1060 cm. vízmagasságot, de a többi osztrák folyóknál is 100—150 centiméterrel lépte túl az eddigelé észlelt legmagasabb vízállást. A Magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság közölni teszi, hogy a budapest-szt.-endre—dömösi hajó, az árvíz miatt, a bombatéri és ó-budai állomásokat a további intézkedésig nem érinti.

Győr, szept. 19. (Saj. tud. táv.) A Duna áradása több községet, köztük

Győrszigetet is elöntötte. A falusiak megszökdösnek a véd munkálatoktól, de Komáromból és Pozsonyból katonaság érkezett a közérő megfegyvelésére.

Komárom, szept. 19. (Saj. tud. táv.) A Vág átszakította a töltést s árja rohamosan borítja el az alant fekvő vidéket. A gátszakadás némi apadást okozott, de ismét szakadatlanul árad. Az utászkatónák és a vészbizottság éjjel-nappal talpon vannak a város megmentésére.

Esztergom, szept. 19. (Saj. tud. táv.) Műszaki közegek elkerülhetetlennek mondják Esztergom katasztrófáját.

Kaucziószedelgő gyógyszerész.

A fővárosi rendőrségnél tegnap délben szenzációs letartóztatás történt. Egy gyógyszerésznek a feleségét, egy intelligens uri asszonyt tartóztatott le dr. Aranyi Taksony rendőrkapitány, óvadéksikkasztás miatt.

Az asszonyt Kirschbein Francziskának hívják és felesége Csorba Árpád fővárosi gyógyszerésznek.

Az asszony jómódu családból származik; a mikor férjhez ment, Elemér-utca 30. sz. házat kapta hozományul.

Csorba Árpád, dr. Rosenberg »Csillag«-féle gyógyszerész volt alkalmazva s szeptember elsején lépett ki a szolgálatból.

Hat évvel ezelőtt vette feleségül Hirschbein Francziskát, a kinek atyja tekintélyes fővárosi fűszerkereskedő. Házasságukból négy gyermek származott.

A letartóztatás gyógyszerész körökben nagy feltűnést kelt, mert Csorbát mindenki rendezett anyagi viszonyu embernek ismerte.

A nyarat Lajos-Mizsén szokták tölteni, a fővárosban pedig a Csokonai-utca 8 b. számú ház harmadik emeletén elegáns lakással bírtak.

Ma délben két dedektiv jelent meg Csorba lakásán és felszólította az asszonyt, hogy kövesse a főkapitányságra.

A megrémült asszonyt rögtön Aranyi elé vezették s a rövid kihallgatás alatt töredelmesen bevallotta az óvadéksikkasztást. Aranyi rögtön letartóztatta.

Az ügyben néhány ügynök ellen is folytatják a vizsgálatot s még több letartóztatás várható.

A rendőrségnél egy házmester tett feljelentést, a ki elpanaszolta, hogy Csorbáné házmesternek szerződött Elemér-utca 30. számú házába 500 frt óvadékkal.

Mikor azonban helyét elakarta foglalni, rájött, hogy ugyanabba a házba több házfelügyelőt szerződtetett Csorbáné.

A házmester négy társával rögtön a rendőrségre sietett és megtette a följelentést.

Az elsikkasztott óvadék két ezer forintot tesz ki, de valószínű, hogy még több hiszékeny embert szedett rá az asszony és az összeg sokkal nagyobb.

A rendőrség most ebben az irányban folytatja a vizsgálatot.

IRODALOM.

Magyar drámai mesék. Ezen a czimen jelent meg a Szent István-Társulat kiadásában *Pintér* Kálmánnak, a budapesti piarista gimnázium irodalomtanárának, ifjusági könyve, melyet szerzője, mint könyve előszavában írja, főképp a közép iskolai tanuló ifjuság számára írt, segédkönyvül az irodalmi tanításhoz. Mert sok tanu-

lónak nincs alkalmá, akár könyvekből, akár a színpadról, megismerkednie a magyar dráma kiválóbb, vagy tárgyára és előadására nézve érdekesebb darabjaival. A könyv bevezetésében a magyar dráma fejlődését ismerteti röviden, kiemelve a kiválóbb írókat. Azután husz magyar drámáinak huszonnégy művét ismerteti, fajaik és időrendjük szerint, elmondva a dráma meséjét (történetét) 6—14 oldalnyi terjedelemben egyszerű novella stílusban.

A könyv alakja közép 8-adrét, a bevezető részekkel 274 old. terjedelemben, csinos angol vászonkötésben. Irányát tekintve hasznos és mulattató könyv, nem csak a tanuló ifjuság, hanem mindazok számára, kik a magyar dráma iránt érdeklődnek. A szép kiállítású könyv a Szent István-Társulat »Stephanum-nyomdá«-jában készült, ára kötve 1 frt. Megrendelhető a kiadó társulatnál (Budapest, VIII. Szentkirályi-utca 28. szám) és minden könyvkereskedésben.

Igazságszolgáltatás.

A mező-sasi tragédia epilógja.

— Bogdán Károly Ilaván. —

Harmadfél évvel ezelőtt 1897. május 18-án a kovácsi pusztá határában egy cigány leányt találtak vérben fetrengve. A leánynak el volt vágva a torka s eszméletlenül feküdt. Azok, kik megtalálták, bevitték a legközelebbi házba s ott ápolás alá vették s a leány mikor magához tért, alig hallhatóan elmondta, hogy Kovács Juliánának hívják s hogy *Bogdán* Károly jómódu parasztgazda akarta megölni.

Ez az ügy annak idején nagy port vert fel, mert senki sem tudta megérteni azt, hogy Bogdán Károly ez a jómódu parasztgazda miért akarta megölni a szegény cigány leányt.

A leány állapota igen súlyos volt, hónapokig feküdt élet-halál közt, senki sem hitte, hogy felépülhet. S mégis, a leány erős természete diadalmaskodott, több mint egy évi gondos ápolás után meggyógyult, azonban a hangját majdnem teljesen elvesztette, még most is ezüst cső van a torkában s alig-alig tud valamit beszélni. Mostanában különben Váradon gyakran látható a szegény leány, koldulni jár itt.

A törvényszék két ízben is foglalkozott ezzel az ügygyel. A nyilvános tárgyaláson annak idején igen sok ember volt jelen s az oly rémes volt, hogy mindenki megborzadt a véres eset részleteitől.

A törvényszék a vádlottat mind a kétszer öt évi fegyházra ítélte, amely ítéletet a kir. tábla is helybenhagyta.

A kir. kuria nemrégiben foglalkozott az ügygyel s mind a két bíróság ítéletét részben megváltoztatta, amennyiben Bogdán Károly *büntetését öt esztendőről nyolcz esztendőre fel-emelte*, azonban ezen büntetésbe a harmadfél-évi vizsgálati fogságból *egy évet* és *nyolcz* hónapot kitöltöttnek vett.

A vádlott előtt tegnap hirdették meg a kir. kuria ítéletét, amit a vádlott megtörve hallgatott.

Bogdánt már a legközelebbi napokban elszállítják Ilavára.

Se házasság, se temetés. Érdekes ügyet tárgyalt a nagyváradi büntető törvényszék tegnap. *Szerencse* József s *Rombacsek* Lajosné voltak a vádlottak, akiket *Roskovits* Béla anyakönyvvezető, községi jegyző jelentett fel megvesztegetés kísérletéért.

Az eset ez: *Rombacsek* Lajosnénak van egy tizenhat éves leánya *Margit*, akit *Szerencse* József rábeszélésére *Rombacsek*né biztosított a komádi-i biztosító társaságban férjhezmenetel s halálesetre.

*Rombacsek*né fizette is a biztosítási díjakat két esztendeig, akkor azonban megunták s elhatározták, hogy a községi jegyzőtől bizonyítványt kérnek, a melyben a jegyző, aki egyuttal anyakönyvvezető, igazolja azt, hogy *Margit* férjhez ment s ha ezt nem igazolná, hát igazolja azt, hogy meghalt, hogy így hozzá jussanak a biztosított összeghez.

A jegyző megvesztegetésére *Szerencse* József vállalkozott, aki elment a jegyzőhöz s *huszonöt* forintot ígért a jegyzőnek a bizonyít-

ványért. A jegyző természetesen visszautasította az ajánlatot s feljelentette Szerencsét és bűntársát Rombacseknét.

A törvényszék a megvesztegetés büntetést a tanuvallomásokkal beigazoltak vette s mind a két vádlottat elítélte egy-egy havi fogházra s öt-öt forint pénzbüntetésre.

Az ítéletben a kir. ügyész megnyugodott, míg a vádlottak felebbezték.

A szobaur büne. Mult hó 22-én történt, hogy a rendőrségnél panaszt tett Cserny József érettségi vizsgát tett fiatal ember, hogy távolléte alatt lakásába tolvajok hatoltak be s több értékes tárgyat ellopták. A megindított nyomozat érdekes eredményre jutott. Kiderült ugyanis, hogy Cserny senkisémet lopta meg, elengedőleg ő volt az a tolvaj, aki szobaasszonyának lakásába ennek távolléte alatt beosson s onnan 110 frt értékű ékszereket lopott el. A koholt feljelentést csak azért tette, hogy a lopás gyanúját magáról elhárítsa. A büntető törvényszék Bakonyi bíró elnöklete alatt ma vánta felelősségre a rossz utra tévedt fiatal ember lopás büntetése miatt. A vádat Schneider dr. alügyész képviselte. A vádlott a kihallgatás alkalmával töredelmes vallomást tett. Elnök azon kérdésére, miért jelentett be a rendőrségnél erre koholt lopási esetet? — így felelt:

— Azt hittem, hogy az arcomról mindenki leolvassa azt, hogy én tolvaj vagyok.

Azt gondoltam, ha én teszek panaszt, senkisémet fog majd rám gyanakodni.

A megtartott tárgyalás után a törvényszék Cserny Józsefet a btk. 333. §-ba ütköző lopás büntetése miatt hat havi börtönre ítélte. Az ítéletben Cserny megnyugodott s nyomban meg is kezdte büntetését.

TANUGY.

Beiratások az óvodákba. A Váralján Pataki Károlyné, Nagy-Tükör-utcán Bás Vilma, Csillagvároson Rézné Eisele Etelka, Apáca-utcán Dyk Ferenczné, Kálvária-utcán Rosenzweig Szeréna, Kert-utcán Kopperl Ida, Nagy-Körözs-utcán Balogh Irma, Nagy-Teleki-utcán özv. Morgenstein Albertné és a Kis-Pereces-utcán Vajna Gizella óvónők által vezetett városi, illetőleg városilag segélyezett óvodákba a törvényes (80) létszámig a növények szegénységi bizonyítvány alapján vétettek fel.

Miről az érdekelt szülőket oly felkéréssel értesitem, hogy óvodaköteles gyermekeiket az óvodákba beiratni sziveskedjenek.

Nagyvárad, 1899. szept. 19.

Dr. Sipos Árpád,
iskolaszéki elnök.

SPORT.

Őszi meeting. Vasárnap, f. hó 24-én veszi veszi a 10 napos őszi meeting, a melyen több nagy értékes díj kerül döntés alá. Tekintettel az elhalasztott bécsi lóversenyekre, minden egyes futamban nagy mezőny várható.

SZINHAZ.

Heti műsor.

Szerda: *Sulamith.*

Csütörtök: *Az ördög pilulái.*

Péntek: *A fehér csikó.* 1-ször.

Szombat: *Sulamith.*

Vasárnap d. u. *Királyné apródja. Megtorlás. Robinsonok,* este. *Sulamith.*

Hétfő: *A fehér csikó.*

Kedd: *Az ördög pilulái.*

Szerda: *Sulamith.* Utolsó előadás.

Sulamith.

Tegnap lapunk tárczarovatában foglalkoztunk e keleti opera erényeivel és hibáival. A tegnap esti előadás csak az előbbieket mutogatta s a hibákat nagy részben feledtette.

Nem csalódtunk a kiállításához fűzött reményünkben. *Stefanidesz* jól fegyelmezett ének-és zenekara kifogástalanul adta azt, amit a darab juttatott számunkra.

Székely Irénben, nem tudjuk, a drámai iskolát, vagy énekművészetét csodáljuk jobban, vagy talán azt a színpadra termelt tehetséget, mely minden szerepét aranyrá változtatja.

Wlassák Vilma gyér énekszámában hangjának legkellemesebb változatát szedte elő.

A harmadik kép három jeruzsálemi szüze szerepében *Turchányi*, *Komlósi* és *Miklósi* Margit ügyeskedtek. Különösen az utóbbi szerencsés fellépése önálló szerepben kezd mindinkább kiválni.

A megtelt ház örömmel tapsolt *Nyárai* szép hangjának is.

TAVIRATOK.

A király Klagenfurtban.

Klagenfurt, szept. 19. Klagenfurtból telegrafálják: Ő Felsége ma reggel fél 8 órakor Szth.-Tomas elé ment kocsin, ahol kíséretével lóra ült. A 3. hadtest ma folytatja a támadást, míg a 4. hadtest el van határozva arra, hogy megvédi Klagenfurtot. Az időjárás meglehetősen hűvös. Az égbolt tiszta. (M. T. I.)

Személyi hír.

Páris, szept. 19. Az Eclair szerint Brault tábornok, a vezérkar főnöke tüdőgyuladást kapott. Állapota aggasztó. (M. T. I.)

A franciaországi események.

Páris, szept. 19. Az állami törvényszék zárt ülésen elhatározta, hogy megengedi a vádlottaknak, hogy a vizsgálat folyama alatt ügyvédek segítségét vehessék igénybe. Elhatározták továbbá 234 szavazattal 32 ellenében, hogy a vádat vizsgáló-bizottsághoz teszik át. Az illetékesség kérdésében csak akkor fognak határozni, ha a vizsgálat, a melyet a bizottság azonnal megindít, befejeződik. Arról, hogy az illetékesség kérdését a vádlottak és a védők jelenlétében tárgyalják-e, később fog határozni az állami törvényszék. A névszerint való szavazásban 270 szenátor vett részt. Trarieux és Deves szenátorok, mint egyes vádlottak rokonai nem szavaztak. Trarieux hír szerint Dérouléde-nek rokona. Az ülést este 7 óra 45 perczkor incidens nélkül berekesztették. (M. T. I.)

Páris, szept. 19. A reviziópárti és a szabadelvű republikánus újságok azt mondják, hogy a vádlevél felolvasása után lehetetlen az összekövés létezését tagadni és gratulálnak Waldeck-Rousseau miniszterelnöknek, hogy megfelelt missziójának, megvédte a köztársaságot. A revizióellenes és a kormányellenes lapok azt írják, hogy a vád új dolgot nem foglal magában és bizonyítékokat nem szolgáltat. A Figaróban azt mondja Cornely, hogy a főügyész által felsorolt részletek némelyike okiratokon alapszik, némelyike azonban képtelenség. Ilyen egyebek között az, hogy a monarkistákat sztrájkvezetőknek akarják feltüntetni.

Páris, szept. 19. A Figaró jelentése szerint az orleansi herceg, a kit Brüsszelbe vártak, ellenkező utasítást küldött szállójába és leveleit Alcsuthra küldeti.

Páris, szept. 19. A minisztertanács ma elhatározta, hogy Dreyfusnak megkegyelmeznek, mely esetben Dreyfus lemond a revizióról. Hír szerint Dreyfust már délután szabadon bocsátották.

A pestis.

Oportó, szept. 19. Tegnap itt egy újabb pestises megbetegedést konstataáltak. (M. T. I.)

Transzvál.

Pretória, szept. 19. A Reuter-ügynökségnek jelentik mai kelettel: Reitz miniszter kijelentette egy újságíró előtt, hogy a kormány a volksraad és az ország egyetért arra a magatartásra nézve, a melyet Transzvál követ. Valótlannak mondja azt a hirt, hogy nézeteltérések merültek föl és megjegyzi, hogy Transzvál Oranjéval egyetértve határozott magatartására nézve. (M. T. I.)

Vegyes hírek.

Konstantinápoly, szept. 19. A Konsztantinosz vontatógőzös, a mely a Tevantie vonalon járó Pera nevű hajót vontatta, tegnap délután az itteni kikötőben a kazán tulságos hevítése következtében felrobbant. A vontatóhajó a kapitánnyal és négy matrózzal elsüllyedt.

Cherbourg, szept. 19. Sallandrouze de Lamornaix tengernagy, a francia északi hajóraj parancsnoka tüdővizenyőben meghalt.

London, szept. 19. A Timesnek jelentik St. Johnból: Uj-Fundland partjain borzasztó vihar pusztított, a mely temérdek kárt tett a hajózásban és a halászatban. Az eddigi jelentések szerint 26 ember pusztult el a viharban. (M. T. I.)

KÖZGAZDASÁG.

A jelzálogterhek könnyítése. Amióta a magyar földbirtok terhe folyton emelkedik és elviselhetetlenné kezd válni, közgazdászaink több irányban tettek tanulmányokat, hogyan lehetne a nehéz törlesztési módok és kamatterhektől megszabadulni s a tulajdonos elhalálozásával a birtokot tehermentesen hagyni az örökösöknek. Az utolsó évtizedben tettek kísérleteket a jelzálogos életbiztosítás meghonosítására, mely szerint a szerződő, illetve a biztosított jelzálogadó elhalálozásával, az amortizálás megszűnik, azaz a biztosított összeggel a bank illetve jelzálogteher kiegyenlítettik. 1896-ban az »Első magyar általános biztosító« és a »The Gresham« londoni társaság bevezették ezen formát, azonban a magyar gazdaközönség nem birt megbarátkozni a jelzálog biztosítás feltételeivel.

Időközben az »Assicurazioni Generali« is tett kísérletet a jelzálogos életbiztosítás bevezetésével, de a társaság annyi díjat sem vett be, amennyit eddig nyomtatványokra kiadott. Mindezen kísérletek után most a londoni »Star« ígér hangzatos körleveleiben jelzálogkölcönt a magyar közönségnek.

Ezenkívül egy nagyobb angol konzorcium szándékozik 4 millió font sterlinggel egy olyan biztosító intézetet behozni, mely a biztosításon kívül maga nyújtja a gazdának a hitelt. Ez ügyben most széles körben folynak a tárgyalások s a vállalkozók a kormánytól is puhatoloztak a bélyegkedvezmény ügyében. A magyar gazda és birtokos nemsokára fürdeni fog . . . a hitelben. (Biztosítási és Közgazdasági Lapok.)

Az osztálysorsjáték mai húzásánál a következő számokat húzták ki: 20.000 koronát nyert: 80742. — 10.000 koronát nyertek: 26293 39159 57309. — 5000 koronát nyertek: 47014 49800 65680. — 2000 koronát nyertek: 4733 11734 14227 17400 24483 26613 27775 29101 29491 32203 32417 83050 39951 41115 49670 49843 50543 50863 56929 57644 59712 60673 64437 75346 78452 92304 95187. — 1000 koronát nyertek: 144 1342 3965 4065 5093 9346 13042 13457 16042 17959 20384 21918 22013 23205 26600 28573 33072 44953 48714 51198 53245 53507 54144 55675 57371 59462 59859 62629 64184 65147 70311 70947 71625 74016 76268 80598 84623 86942 87376 87603 90486 92576 93727 93897 95716 96877 97623 99411 99771. — 500 koronát nyertek: 3436 6476 6677 10012 12102 13140 21243 23758 30250 64471 36087 36156 37652 39846 44494 44748 55852 47433 47517 50121 51618 53208 54451 54957 56101 56462 57223 57802 60885 67630 67662 68134 68812 10047 70679 71807 73324 75684 77224 78812 78837 78993 80271 83487 89754 90987 91656 93945 94129 95486 96379 79458. A többi számok 200 koronát nyertek.

Reich Jenő és Társa

Tőzsde jelentése.

— A Tiszántul eredeti távirata. —

Értéktőzsde.

Budapest, szeptember 19.

Az irányzat szilárd.

Osztrák hitel	373.—
Magyar hitel	385.50
Allamvasut	347.75
Rimamurányi	345.53
Magyar jelzálog	244.50
Salgótarjáni	341.—
Wagon-kölcsön	623.—
Villamosvasut	225.—
Magyar leszámítoló	353.25

Iparbank	104.25
Budapest közuti	404.50
Kereskedelmi	101.50
Délivasut	65.08

Határidők.

Budapest, szeptember 19.

Készáru buzában az irányzat szilárd volt, és 40,000, mm. forgalom mellett az árak — krral magasabban jegyeztettek.

Buza októberre	8.41
Buza áprilisra	8.77
Tengeri szept.	5.07
Uj tengeri	5.15
Rozs okt.	6.56
Zab okt.	5.11
Káposzta, repce, aug.	11.80

B é c s, szeptember 19.

Az irányzat szilárd.

Osztr. hitel	369.40
Magyar hitel	380.—
Allamvasut	841.50

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsden 1899. szeptember 19-én

Magyar aranyjárdék 4%	117.75
Magyar koronajárdék	95.35
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4,0%	120.25
Magyar vasuti kölcsön ezüstben 2,0%	100.50
Magyar keletvasuti államkötvény 1876-ból	120.—
Magyar földtehermentesítési kötvény 4%	94.—
Italmérségi jog megváltási kötvény	99.75
Horváth-szlavón földtehermentesítési kötvény	96.—
Magyar nyermény-sorsjegy-kölcsön	162.—
Tiszaszabályozás és szegedi sorsjegyek kölcsön	140.—
Osztrák járadék papírban	100.—
Osztrák járadék ezüstben	100.—
Osztrák járadék aranyban	117.75
Osztrák korona járadék	100.25
Osztrák államsorsjegyek	137.—
Osztrák magyar bankrészevény	895.—
Magyar hitelbankrészevény	379.50
Osztrák hitelintézeti részevény	369.75
Párisi vista	341.75
20 frankos arany (Napoleon d'or)	95.70
Németbirodalmi márka	58.95
London vista	120.60
20 márkás arany	11.70

NAGYVARADI SZINKÖR.

Evadbérllet 189. szám. Kisbérllet 189. szám.
(Páratlan sz.) (Páratlan sz.)

Ma szerdán, szeptember hó 20-án,
a kolozsvári országos nemzeti színház személyzetével:
itt másodsor:

SULAMITH
Jeruzsálem leánya.

Keleti opera 4 felvonásban. Szövegét írta: Goldfaden
Adolf. Zenéjét zertette: Davidsohn Emanuel.

SZEMÉLYEK:

Monaoch, polgár Bethlehembben	Váradi Miklós.
Sulamith. leánya	Székelly Irén
Absolon, a makkabeusok törzsből	Kassai K.
Abigail, a főpap leánya	Wlassák Vilma.
Rebeka	Miklósi Margit.
Ziporah	Komlósi Emma.
Eszter	Turchányi O.
Zingitáng, Absoion szerezsen szolgája	Iványi A.
Dajka	Váradiné
Avidonah	Leővei Leó.
Jeremiás	Nyárai Antal.
Beliészár	Heltai N.

Kezdeté 7 órakor, vége 10 órakor.

Holnap csütörtökön, szeptember hó 21-én

Fényes kiállítással, ötödször:

AZ ÖRDÖG PILULÁI.

Látványos bohóság 3 felvonásban, 15 képben, énekkel és tánczszal.

A szerkesztőért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

VASUTI MENETREND.

Érvényes 1899. évi május 1-től.

Nagyvárad—Belényes—Vaskóh.				Vaskóh—Belényes—Nagyvárad				Nagyvárad—Gyoma				Gyoma—Nagyvárad.									
N. v.		Sz. v.		N. v.		Th. v. sz. sz.		N. v.		Sz. v.		N. v.		V. v.							
Nagyvárad ind.	3 50	2 40	Vaskóh ind.	4 30	2 —	Nagyvárad ind.	5 50	2 37	Gyoma ind.	3 40	2 00	Nagyvárad ind.	6 50	5 43	Érmihályfalva ind.	5 05	5 24				
V.-Velenceze	4 05	2 51	Lunka-Rézbánya	4 42	2 43	Ósi	6 09	2 51	Déva-Ványa	4 37	3 03	B.-Püspöki	7 17	5 59	Érselind	5 37	6 08				
Félix-Fürdő	4 32	3 13	Szudrics	5 09	3 12	Új-Palota	6 24	3 05	Körös-Ladány	5 13	4 12	Bihar	7 44	6 22	Székellyhid	6 14	6 43				
Kardó	4 50	3 27	Belényes	5 37	3 52	Gyires	6 41	3 17	Szeghalom	5 40	4 23	Paptamási	8 13	6 48	Nagykágya	6 27	7 03				
Magyar-Gyepcs	5 50	4 17	Sonkolyos	5 58	4 15	Körösszeg	7 02	3 36	Kót	6 12	5 02	Gyapoly	8 29	7 03	B.-Diószeg	6 42	7 23				
Tasádfő	6 07	4 31	Belényes-Ujlak	6 10	4 27	Szakál	7 39	4 05	Nagy-tóti	6 38	6 95	B.-Diószeg	8 52	7 24	Gyapoly	6 59	7 28				
Drág-Cséke	6 30	4 45	Borz	6 19	4 37	Nagy-tóti	7 55	4 21	Iráz	6 52	6 26	Nagykágya	9 07	7 38	Paptamási	7 24	8 20				
Magyar-Cséke	6 50	5 —	Sólyom	6 35	4 58	Komádi	8 25	4 32	Komádi	7 10	7 59	Székellyhid	9 40	8 03	Bihar	7 45	8 08				
Duseds	7 05	5 12	Gyanta	6 56	5 19	Iráz	8 42	4 49	Nagy-tóti	7 22	7 15	Érselind	10 08	8 26	B.-Püspöki	8 05	8 05				
Szombatság-Rogoz	7 46	5 47	Hollód	7 10	5 34	Kót	9 19	5 14	Szakál	7 48	7 42	Érmihályfalva érk.	10 44	9 —	Nagyvárad érk.	9 31	9 12				
Hollód	7 58	5 58	Szombatság-Rogoz	7 31	6 03	Véztő	9 44	5 32	Körös-Szeg	8 11	8 19										
Gyanta	8 12	6 11	Duseds	7 55	6 34	Szeghalom	10 34	6 13	Gyires	8 33	8 33										
Sólyom	8 38	6 36	Magyar-Cséke	8 07	6 49	Körös-Ladány	11 —	6 31	Uj-Palota	8 47	8 56										
Borz	8 53	6 50	Drág-Cséke	8 26	7 17	Déva-Ványa	12 03	7 21	Ósi	9 03	9 19										
Belényes-Ujlak	9 05	7 01	Tasádfő	8 40	7 33	Gyoma érk.	12 45	8 06	Nagyvárad érk.	9 20	9 34										
Sonkolyos	9 18	7 13	Magyar-Gyepcs	8 54	7 50																
Belényes	10 04	7 47	Kardó	9 27	8 31																
Szudrics	10 27	8 09	Félix-Fürdő	9 40	8 45																
Lunka-Rézbánya	10 56	8 34	V.-Velenceze	10 01	9 09																
Vaskóh érk.	11 12	8 49	Nagyvárad érk.	10 11	9 19																

Székellyhid—Margitta

Margitta—Székellyhid

Székellyhid ind.		Margitta ind.			
Apátkezesztur	10 46	8 41	Monos-Petri	4 46	4 56
V.-Ábrány	11 03	8 55	V.-Ábrány	4 57	5 08
Monos-Petri	11 16	9 06	Apátkezesztur	5 13	5 26
Margitta érk.	11 28	9 16	Székellyhid érk.	5 54	6 07

Nagyvárad—Érmihályfalva

Érmihályfalva—Nagyvárad.

Nagyvárad ind.		Érmihályfalva ind.			
Bihar	7 44	6 22	Nagykágya	6 27	7 03
Paptamási	8 13	6 48	B.-Diószeg	6 42	7 23
Gyapoly	8 29	7 03	Gyapoly	6 59	7 28
B.-Diószeg	8 52	7 24	Paptamási	7 24	8 20
Nagykágya	9 07	7 38	Bihar	7 45	8 08
Székellyhid	9 40	8 03	Érselind	8 05	8 05
Érselind	10 08	8 26	Érmihályfalva érk.	10 44	9 12

Fürdő-vonatok.

Nagyvárad		Nagyvárad vásártér		Várad-Velenceze		Rontó		Püspök-fürdő		Félix-fürdő	
Indul	7 30	9 50	Indul	7 30	9 50	Indul	7 30	9 50	Indul	7 30	9 50
Érkezik	7 24	9 40	Érkezik	7 24	9 40	Érkezik	7 24	9 40	Érkezik	7 24	9 40
	7 00	10 —		7 00	10 —		7 00	10 —		7 00	10 —
	7 1	10 14		7 1	10 14		7 1	10 14		7 1	10 14
	8 9	10 19		8 9	10 19		8 9	10 19		8 9	10 19
	4 55	37 1 51		4 55	37 1 51		4 55	37 1 51		4 55	37 1 51

† A vonatok közlekedési ideje közép-európai idő szerint van kitüntetve. — A vastagabb számok este 6 órától reggeli 5 óra 59 percig terjedő éjjeli időt jelentik.
A *-gal jelzettek feltételes megálló helyek.